

PÁSZTOROK AZ ALFÖLDI FALVAK ÉS MEZŐVÁROSOK TÁRSADALMÁBAN

de
SZABÓ LÁSZLÓ

1. Az alföldi pásztortársadalomra, pásztorszervezetre vonatkozóan eléggé régi és alapos leírásokkal, elemzésekkel rendelkezünk. *Herman Ottó, Ecsedi István, Györffy István, Madarassy László, Luby Margit, Málnási Ödön, Szabó Kálmán, Tálasi István, Balogh István, Nagy Czirok László, Bencsik János, Papp József, Földes László* és mások, közöttük számos helyi monográfia szerzője is, fontos adalékokat szolgáltat. Olyan aprólékos elemzéseink is vannak, mint *Gunda Béla* munkája, amely a nő helyzetét vizsgálja a juhász közösségekben. *Földes Lászlóé*, aki egy alföldi juhtartó gazdaságot mutat be, s tárgyait e közösségnek a Néprajzi Múzeumba szállítja. *Bencsik János* és *Fazekas Mihály* egy-egy közösség (Polgár és Hajdúböszörmény) egész állattartását vagy csak a juhászatát jeleníti meg, s a pásztortársadalmat szokásaival, munkájával együtt komplex módon írja le. *Papp József* pásztor dinasztiák nyomába ered.

Kevesebb azonban az olyan munka, amely a pásztortársadalmat egy tágabb közösséggel, vagy éppenséggel a falu vagy mezőváros társadalmával való viszonyában írja le. Itt *Luby Margit* kezdeményezésére, majd *Balogh István* és *Varga Gyula* elemzéseire gondolunk elsősorban, bár a már említett *Bencsik János* és *Fazekas Mihály* munkái is idevehetők. Ezek azonban a teljes pásztoréletet mutatják be, s végül kevés hangsúly esik a pásztorok és a faluközösség viszonyára. *Földes László* juhtartó gazdaságot bemutató alapos tanulmánya azonban úgyszólván példa nélküli.

Nem lényegtelen témánk szempontjából az sem, hogy *Györffy István* után születtek olyan alapos, elemző a pásztorkodás és az állattartás viszonyát vizsgáló munkák, amelyek lehetővé teszik a mögöttes folyamat felvázolását, megértését, s a pásztorok és más közösségek viszonyába a tartásmód változásán át való bepillantást. Itt elsősorban *Szabadfalvi József* *Az extenzív állattenyésztés Magyarországon* című, sok vitát kiváltott művére, *Balogh István* több tanulmányára, *Paládi-Kovács Attila* széna- és takarmány gazdálkodással foglalkozó kultúrhistoriai munkájára gondolok, s mellette olyan alapos leírásokra, mint *Csiszár Árpád* vagy *Nagy Gyula* paraszti állattartást és pásztorkodást szétválasztó, erősen megkülönböztető gyűjtései.

E rövid írásban lehetetlen ezt a bonyolult kérdést tisztázni. Csupán kérdések vehetők fel a rendelkezésre álló, itt fő vonásaiban idézett irodalom, s saját járszági, kis-

és nagykunági, Dél-hevesi gyűjtéseim alapján. Inkább a főbb szempontokat vetem csupán fel, s az általam megoldásként kínálgató megközelítési lehetőséget vázolom.

2. Az alföldi falvak és mezővárosok jellegzetesen paraszti közösségek. Maga a magyar *mezőváros* szó pontosan kifejezi azt, hogy a város lakóinak élete a földművelésre, állattartásra, azaz a *mezőgazdaságra* épül. Tehát nemcsak a falvak lakói tekinthetők tradicionális paraszti közösségeknek, hanem az alföldi városias jellegű, nagyobb lélekszámú települések is. A magyar paraszti társadalom neves kutatója, a szociográfus *Erdei Ferenc* ugyan kimutatja, hogy a *földműves* és a *paraszt* fogalom közé nem tehető egyenlőségi jel, azonban az is bizonyos, hogy a kettő nagy mértékben fedi egymást Magyarországon, s általában Közép- és Kelet-Európában.

A bevezetőben a *pásztortársadalom* szót használtuk, s ugyancsak a falvak és mezővárosok *paraszt társadalmáról* is beszéltünk. Mindkettőt társadalomnak neveztük. Ám fel kell hívnom a figyelmet arra, hogy a kettő között erős különbözőség is van.

A magyar néprajzkutatók *Fél Edit* 1948-ban megjelent cikke óta megkülönböztetik egymástól a *társadalom* és a *közösség* fogalmát. E különbségtétel végső soron *Tönnies, F.* múlt századi munkájára vezethető vissza, akinek szempontjait éppen a harmincas-negyvenes években vitte át a magyar tudományos köztudatba *Dékány István*, aki *Fél Edit* felfogását is befolyásolta. A szerző alapvető munkájában elkülöníti egymástól az organikus építkezésű és eredetű *közösséget* (*Gemeinschaft*) és a tudatosan szervezett, kívülről is organizált *társadalmat* (*Gesellschaft*). Többen támadták ezt a felfogást, ám a nagy magyar történész *Szabó István* a középkori faluról szólva úgy véli, hogy annak társadalmi szerkezete e két fogalom alkalmazásával fejthető meg mégis leginkább, működése ezek segítségével értelmezhető.

Amikor magunk is meghatározni kívánjuk a pásztorok és parasztek viszonyát, úgy véljük, hogy e fogalom párt kell segítségül hívunk.

A falu és mezőváros társadalmi a magyar középkor óta kívülről is szervezett. A földesúri hatalom, majd a megjelenő államhatalom kialakítja a faluszervezetet, amelynek tisztségviselői (bíró; választott testület: magistratus, communitas; írástudó jegyzője: notarius; s fogadott közösségi alkalmazottai: csőszök, pásztorok; szerződött jogbérleti: mészáros, kocsmáros, molnár) vannak. Ők tartják a magánföldesurakkal és az állammal a kapcsolatot, intézik az adók és egyéb szolgáltatások ügyeit, s a külső hatalom (beleértve az egyházat is) a maga szempontjai szerint osztja különböző kategóriákba a falu népét. Nálunk, nyugat-európai mintára a legáltalánosabb ilyen kívülről megállapított, elsősorban az adózást szolgáló társadalmi kategóriák: a *jobbágy* (különböző egész és résztelkekkel), s a *zsellér* (ház tulajdonnal vagy anélkül).

A falu és mezőváros jobbágyi, majd 1848 után paraszti tekintetű társadalmi azonban nem így működik a valóságban. A fenti, külső szempontú minősítések nem valóságos társadalmi kapcsolatokat fejeznek ki. A falu vagy mezőváros társadalmában benne van a belső szerveződésű, organikus fejlődésű *közösség*, amely valóságos és működő emberi kapcsolatokra épül (vérségi, szomszédsági, munkaviszonyok során kialakult, s egyéb kapcsolatok), amelyek meghatározzák a napi élet folyását, s működtetik – a külső erőktől függetlenül is – a társadalmat. A közösségek bonyolult rendszert alkotnak, s természetük szerint – egy nagyobb közösség esetében pedig feltétlenül – apróbbakra töredeznek, úgynevezett *kisközösségekre*. Nem az a meghatározó a napi életben, hogy ki jobbágy vagy zsellér, s ennek hanyadtelkes, illetve ház

vagy házatlan kategóriájába sorolható be egy-egy összeírás alkalmával, hanem milyen rokoni szálak kötik össze az embereket, kik segítenek egymásnak a különböző munkákban, kik ünnepelnek együtt, kik milyen funkciót töltenek be egy-egy esküvő vagy lakodalom alkalmával, vagy éppen egy elhunyt közösségi tag temetésén.

A társadalom és a közösség elválik egymástól a falu vagy mezőváros paraszti társadalmán belül, s más-más jellemvonásokkal, funkciókkal jellemezhető. Más szerepet is tölt be mindkettő a külső világgal kapcsolatban, egy nagyobb táj vagy ország-rész társadalmának egészébe tagozódva. Ugyanakkor egyáltalán nem független egymástól e paraszti társadalmon belüli két struktúra. Elemeik át-meg-áthajtják egymást. Nem tudunk itt ezek természetével foglalkozni, csupán megemlíttük, hogy amikor a pásztorok társadalmi szervezetét vizsgáljuk, s a címben megjelölt viszonyukat értékeljük a falu vagy mezőváros társadalmával, azt is vizsgálnunk kell, hogy maguk a pásztorok az egész társadalomhoz melyik struktúrán át kapcsolódnak. Részei-e a közösségnek is vagy csupán a falu társadalmába tagozódnak?

3. A magyar néprajzi szakirodalomban amikor pásztortársadalomról, pásztorszervezetről esik szó, egyértelműen az extenzív vagy legeltető állattartáshoz kapcsolható pásztorok társadalmára gondolunk. Ez a török időkben egész Alföldet jellemző tartásmód még virágzik a XVIII. században is, ám a tanyásodás felgyorsulásával a XIX. század első harmadától kezdve fokozatosan visszaszorul, s a XX. században olyan régi állattartásokról híres közösségek, mint a járszági mezővárosok már szinte lefelől sem rendelkeznek. A pásztorkodásnak csak a reliktumai figyelhetők meg olyan pusztán, mint a Hortobágy, a Duna–Tisza közti Bugac, illetve a Kiskun-puszták vagy a Hortobágy mellékén lévő Nagykun-puszták, a Kishortobágy, a Járszág széli Pély, vagy a békési Ecseg, a szatmári vagy nyírségi maradvány legelők.

Az átalakuló tartásmód, a tanyai intenzívebb tartás előretörése, a földművelés terfoglalása a gazdálkodáson belül a régi pásztor világ hanyatlását idézte elő. S egyben azt is jelentette, hogy a pásztorok mintegy közelítettek a faluhoz, mezővároshoz. Lassan, mint a kezes jószágok belső legelőikön dolgozó őrzői kapnak szerepet, beépülnek a falu társadalmába, ám magának a paraszti közösségnek nem lesznek tagjai. Ezért is van az, hogy a pásztorok mindenütt tiltakoznak a *paraszt* minősítés ellen. Nem annak nálunk pejoratív felhangja miatt, hanem mintegy megmaradt öntudatukra apellálva. Ugyanis a Hajdúságban vagy a Jászkunságban, amely kiváltságolt paraszti közösségnek számított a paraszti státus rangnak számított, s e megnevezést a pásztorok itt is ugyanúgy elutasítják, magukra nem vonatkoztatják.

A pásztorok ugyanis önálló, sajátos közösséget alkottak, amely egészen különbözött a paraszti közösség szerkezetétől.

A pásztorok a mezőgazdaság speciális tudású, tevékenységű, hatalmas értékű vagyoni felelősséggel kezelő foglalkozási csoportot alkottak. Hasonlatosak e tekintetben az erdővidékek mész- és szénégetőkhöz, a folyómenti települések halászaikhoz vagy a mezővárosi iparosságokhoz. Ők is ott élnek a falvak, mezővárosok társadalmában, de sajátos, egész életüket meghatározó foglalkozásuk más ritmust ad életüknek, egymásra vannak utalva, s elkülönülnek a nagy többséget alkotó, végül is a jobbágyok vagy parasztok többségét kitevő földművelőktől, akiket épp úgy összeköt a földdel való foglalkozás, mint emezeket. A pásztorok részei a falu társadalmának, hiszen akár a közösség, akár egy-egy gazdaközösség, akár egy gazda vagy uraság (birto-

kosok) alkalmazzák őket. Ám helyileg mégis kívül élnek a falu vagy város határon, egész évi lakhelyük szinte a távoli legelő. Tipikusan férfi közösséget alkotnak, s nem ritkák közöttük az úgynevezett *rideg legények*, akik soha nem nősülnek meg. Családjuk a nős pásztoroknak is távol van: benn él a faluban az idősebb asszonyokkal, kisebb gyermekekkel, s csak hetenként látogat ki az asszony a pusztára, visz tiszta holmit, friss eleséget az embereknek. A pásztor felesége – éppen mert férje távol él – maga is szinte kirí a falu természetes közösségéből. Nem ritkák a szóbeszédok oktanul is kikapósságukról, szabad erkölcsükről. Nem egyszer helyileg is elkülönülnek, a falu szélén, szélső utcájában laknak. Vannak persze olyan falvak, amelyekhez közvetlenül kapcsolódik a nagylegelő (pl. a Hortobágy széli Nagyiván vagy Tiszacsege, a kiskunsági Szabadszállás, Fülöpszállás), ahol jelentős a pásztorok száma, s külön társadalmat alkotnak a falun belül.

A pásztortársadalom jellemzője a nagyfokú foglalkozási endogámia. Egyrészt azért, mert el kell fogadnia – s kívülálló, ha nem ebbe nőtt bele, nehezen fogadja el – a sajátos életmódot, a vele párosuló felfogást. Másfelől – főként a juhászoknál, ahol a tej feldolgozása jelentős asszonyi munkát igényel – a speciális munkafolyamatok ismerete szükséges, s ezt nehezen lehet kívülállónak elsajátítani. Az endogámia a pásztorok társadalmát még zártabbá teszi, s pásztordinasziák alakulnak ki.

A legelőkön élő, az év nagy részét ott töltő pásztorok férfi társadalma hierarchikusan épül fel. A nagyvagyonú, komolyabb jószágállománnyal rendelkezők a vállalkozók, akik vagyonukkal felelnek a közösségeknek, uradalmaknak a rábízott állatokért. Ők szegődnek el, s egyben ők választják meg segítőiket, saját alkalmazottait, akik gyermekkortól fogva különböző lépcsőkön át jutnak el az önálló nyájpásztorsáig, gyűjthetnek vagyon. A magyar néprajzi irodalom említett jelesei több vidékről írták le ezt a pásztorszervezetet, amely lényegében belső rend, hierarchia, s vidékenként árnyalatnyi eltérés figyelhető meg, s lehetnek mások az elnevezések is. A lényeg azonban az, hogy lassú emelkedés következhet be időteltével, s ez lassú gyarapodással is együtt jár. A tudás és a vagyon együtt adott rangot, emelt ki egy-egy családot nemzedékeken át a pásztor társadalomból. Jellegzetes pásztorcsaládok vannak egy-egy közösségben: pl. a Jászságban a Fekete, a Falábu; a Nagykunságban a Czinege, a Jenei, az Eszenyi, a Finta; Debrecenben az Emódi; Hajdúböszörményben a Szálkai, a Móricz és más családok.

A pásztorok maguk között különbséget tettek gazda szerint is. Más rangja volt egy-egy nagy város (Debrecen, Hajdúböszörmény, Kecskemét, Szeged) fogadta pásztoroknak, mint a kisebb közösségek pásztorainak egy vidéken belül, csakúgy mint egy-egy nagyobb uradalom pásztorának (pl. az egri püspök vagy egri káptalan) lenni vagy egy szűkebb, falun belüli gazdaközösség juhászának beállni. Nagyobb uraságnál, jeles városban szolgálni előkelőbb és biztosabb, de felelősségteljesebb állást is jelentett. A nagy legelőterületek visszaszorulása után fogalommal vált Bugac, a Hortobágy, Szeged vidéke, s itt csak kipróbált, igazán hozzáértő pásztorokat alkalmaztak, régi dinasztikiából. A kis maradvány legelőkön, mint a hevesi Pély vagy a tiszazugi uradalmi homoki legelők, a "harmadrendű pásztorok"-nak adtak helyet az elbeszélések szerint. Aki idejött a Hortobágyról vagy Bugacról, az gyanús volt, valószínűleg megszökött, nem tudta a kárát kifizetni, nem egy esetben állatfajtát is váltott: gulyásból juhász lett, ami nemcsak lefokozás, hanem társadalmi esés is volt.

Ugyanis maguk a pásztorok nyájfajták szerint is rangsorolták egymást. Ez a rangsor az utolsó kétszáz, kétszázötven évben változott, annak megfelelően, hogy melyik állat hozott inkább hasznot, melyik volt a fontosabb. A Hortobágyon a csikós és gulyás rangja cserélődött így az idők folyamán, de őket a juhász soha meg nem előzhette.

Mindez elsősorban a rideg, a nagyállattartásra jellemző. Maguk a nagy legelőkön élő pásztorok is különbséget tettek egy másik pásztorcsoport és maguk között, s elkülönültek a belső legelőkön dolgozó, naponta kihajtó, városi, községi vagy gazdatársulatok szolgálatában álló pásztorok csoportjától. Ezek családotól benn éltek a faluban (ha olykor a községi pásztortházban is), s napi kapcsolatban álltak a paraszti közösségekkel. Résztvettek szokásaikban (aprószenteki vagy karácsonyi vesszőhordás; újév-köszöntés nagy túlköléssel, ostopattogatással, kolomprázással, olykor állatok kihajtásával; karácsonyi kántálás), s így is kötődtek a faluhoz. A mesterség körükben is öröklődő, belső házasság is jellemzi csoportjukat, s elkülönülnek a falu földművelő-paraszti magjától, s más csoportjaitól. Érintkeznek a közösséggel, de nem részei annak. Ugyanakkor közvetítőként működnek a pásztortársadalom egésze, a pusztaiak és a falu paraszttársadalmá között. Ők gondozzák télen át a jószágot, gyógyítják a beteg állatokat, az állatok ellésekor ajándékot kapnak, megkínálják őket. A falu szemében azonban külön társadalmi csoport tagjai, s ők sem tartják parasztnak magukat.

A pásztortársadalom e része az utóbbi száz évben, ha nem is növekedett, de a legeltetés visszaszorulásával jelentőségük megnövekedett, sok helyütt a pásztorok fogalmán már csak őket értik.

4. A mezővárosok közössége a XVIII. században a magisztrátus közreműködésével szegődttette többnyire Szent György napkor a pásztorokat. Debrecenben – mint ezt *Papp József* leírja – még az 1940-es években is a város feladata volt a gazdák számadóival a kontraktus megkötése. Hivatalos munkaszerződés volt ez, amelynek írásos hagyatéka minden mezőváros vagy nemes közösség levéltárában tanulmányozható. A számadó aztán maga fogadta fel bojtárait, segítségét. A szegődtetés megfelelő ünnepélyességgel, majd áldomással ért véget a legtöbb helyen. A városok külön pusztabírói vigyáztak a rendre, tartották számon a jószágok gyarapodását. Megfelelő esküforma (pl. Szeged, Nagykunság, Jászság) kötelezte a pásztort a minőségi munkára, csakúgy, mint egyéb hivatalnokokat (bíró, jegyző, bába, csősz, orvos). A számadó saját állat (olykor föld-) vagyonával is felelt a rábízottakért.

Szegeden a város – minthogy egyéb alkalmazottait is ekkor fogadták fel – *cselédnek* minősíti a pásztort, bár a XVIII. században még e szónak nincs pejoratív íze. Ugyanígy a béresekkkel, gyalog cselédekkel együtt és egyidőben szegődtetett az uradalom is. Itt is cselédnek tekintették őket, csakúgy, mint az uradalmi iparosságot. A városok és falvak ugyan megbecsülték az alkalmazottakat, s így a nagymultú pásztordinasztiából származó pásztorokat is, munkájuk fontosságával és értékével tisztában voltak, mégis alacsonyabb társadalmi státusúaknak tekintették őket a pár holdas földművesnél. Ez a megítélés egyben távol is tartotta a pásztorokat a paraszti társadalomtól.

A parasztság és a pásztorok életmódja távol állt egymástól. A pásztor által pásztortolt jószág (akár a külső-, akár a belső legelőn tartotta az állatot) szerves része a paraszti gazdaságnak, de személyes munka nem kötötte hozzá a gazdasághoz ezt az üzembrészt. Jó példa erre az, hogy a Jászság kiskunsági pusztái – ahol a rideg jószágot

tartották az év kilenc-nyolc hónapjában – a XIX. század második felében, mint nagyértékű, kamatozó bankbetétek foghatók fel, amelyek a jáász gazdáknak jelentős hasznot hajtottak. Amidőn önállósulnak és elszakadnak e puszták, megszűnik számukra az extenzív tartás lehetősége, a jáászági gazdaságokat semmiféle megrázkódtatás nem éri, élük tovább saját életüket, pénzüket ettől kezdve a bankokba teszik be, élnek az új világ lehetőségeivel. Ilyen módon személytelenné válik a távoli pusztán tartott állatok őrzője az anyaközség számára, közeledés alig van, s a pásztor fogalom ilyen személytelen jellege átsugárzik a naponta kihajtott nyájak őrzőire is. A kapcsolat velük barátian lekezelő, fölényesen atyafiságos, s a kapcsolat ritka esetekre korlátozódik (állatok megtermékenyítése, elletése, betegségük gyógyítása). S vonatkozik ez olyanokra is, akik a faluban generációkon át éltek, mint pásztorok, s ilyen minőségben megbecsült emberek.

Növelte a távolságot az is – különösen már a XIX. század második felében, s századunkban –, hogy a pásztoroknál hosszú ideig fennmaradtak a természetbeni juttatások, hisz ők maguk bizonyos dolgokat nem termelvén, csakis ilyen úton juthattak bizonyos javak birtokába. Ilyen a soros koszt, a soros kenyér, szalonna, kása- és babfélék, a bocskor (amit felváltott később a *bocskorpénz*), az ünnepeken való megajándékozás (kaláccsal, kolbásszal, borral, pálinkával). Az ilyen bérezési forma a középkorban, az újkor elején még általános és természetes forma volt. Az önellátó falvakban a pap, a tanító, a községi alkalmazottak jó része (köztük a pásztor is) másként nem juthatott hozzá bizonyos javakhoz. Mivel a falusi intelligenciánál (értelmiség) ez a bérezési forma hamarabb megszűnt, ezért a pásztorok ilyen juttatásai a parasztság szemében anakronisztikusnak tündek, nem egyszer összemosódott (még ha szokás is övezte: vesszőzés, ostyahordás) a természetbeni javakat gyűjtő koldusok, kéregetők, cigányok házalásával, s így degradálta a pásztor társadalmát.

Ugyancsak lefokozólag hatott a falu közössége szemében a XIX. század közepétől a pásztorok mostoha életmódja, ha szembe állították a polgárosuló paraszti igényekkel. Főként mezővárosokban tűnt ez a távolság nagynak. A pusztán kint élő, s kezdetleges építményekben magát az idő elől meghúzó pásztor, megfosztva a tisztálkodás lehetőségétől is olykor, a primitívség megtestesítőjeként jelent meg. Erre számtalan gyűjtési tapasztalatot idézhetnek.

S végül e kemény életmód kialakította erkölcsök sem hagyhatók figyelmen kívül. Épp nemrég elemeztem gyűjtéseimet a Kiskunságból, s azt kellett látnom, hogy *Móricz Zsigmond* e vidéken játszódó *Barbárok* című novellája egyáltalán nem romantika, hanem teljes realitás. Szabadszállás, Fülöpszállás, Jakabszállás, Kerekegyháza térségéből majdnem hasonló, konkrét eseteket gyűjtöttem magnetofonnal a nyolcvanas évek elején, s bennük az ökológia, olykor már társadalmon kívüliség dicsérete, teljesen jogos volta fogalmazódott meg. Ez a kemény erkölcs, a szemet szemért elv, illetve a legelőért folytatott kíméletlen harc a gazdák egy részét is megérintette, hisz az ő vagyonukat gyarapította a kemény erkölcsű, kegyetlen pásztor. A gazdaközösség és a pásztortársadalom azonban itt sem kapcsolódott össze.

S végül.

A kisebb falvak belső legelőin élő, félig a faluban élő pásztor, mint említettük nemcsak a társadalommal, de a közösséggel is kapcsolatban áll. Az életmódbeli különbség (a polgárosodás egy alacsonyabb foka) szintén csökkentette a falu és a pász-

torok társadalmi közötti távolságot. Ugyanakkor épp itt indult meg a pásztortársadalom erősebb hanyatlása is. Előbb csak a kondások körében kezdenek cigányokat, nem pásztor családból valókat alkalmazni, úgymond, szakmai tudás nélkül. Utóbb ez a juhászat kivételével más nyájaknál is állandóvá és általánossá vált. Napjainkban lenézett mesterség falusi pásztornak lenni, mert tisztában vannak azzal a parasztok, hogy már nem speciális szaktudású réteget alkalmaznak.

IRODALOM

- Balogh István* 1938 A jószág teletetése Debrecen környékén. Debrecen. Klny.
 1943 A hortobágyi pásztorkodás történeti múltja. NÉ. XXXV (1943) 97-112.
 1959 Szabolcs megyei pásztörösszeírás 1796-ból. Ethn. LXX (1959). 291-312.
 1969 Hajdúság. Budapest.
 1973 A civisek világa. Budapest.
Bencsik János 1969 Pásztorkodás a Hortobágy északi területén a XVIII. század végétől. Debrecen.
 1971 Paraszti állattartás Hajdúböszörményben. Debrecen.
Csiszár Árpád 1974 Sertésmakkoltatás az északkeleti erdővidéken. ATSZ XVI (1974) 234-246.
Dékány István 1943 A mai társadalom. Budapest.
Ecsedi István 1914 A Hortobágy pusztája és élete. Debrecen.
Fazekas Mihály 1979 Kunmadaras juhászata. Karcag.
Földes László 1962 Egy alföldi juhtartó gazdaság. NÉ XLIV (1962).
Gunda Béla
 1972-1974 A nő helyzete a juhászközösségben. In: MésH XV-XVI (1972-1974). 225-243. Debrecen.
Györffy István
 1928 Szilaj pásztörök. Karcag.
 1941 Gazdálkodás. In: Magyarorság Néprajza II Budapest.
Herman Ottó
 1909 A magyarok nagy ősfoglalkozása. Budapest.
Luby Margit
 é.n. Fogó legelőkön. Budapest.
Madarassy László
 1912 Nomád pásztorkodás a kecskeméti pusztaságon. Budapest.
Málnási Ödön
 1928 A szoboszlai juhászat. NÉ XX (1928) 57-78.
Nagy Czirok László
 1959 Paraszti állattartás a Vásárhelyi pusztán. NK. 1-2. (1959). Budapest.
Paládi-Kovács Attila
 1979 A magyar parasztság rétgazdálkodása. Budapest.
Papp József
 1971 Pásztorok, pásztornemzetségek Tiszacsegén. Ethn. LXXXII (1971) 201-219.
Szabadfalvi József
 1970 Az extenzív állattenyésztés Magyarországon. MésH XII (1970) Debrecen.
Szabó István
 1969 A középkori magyar falu. Budapest.
Szabó Kálmán
 1942 Kecskemét pásztorelete. I. Juhászat. NÉ XXXIV (1942) 1-26.
Tálas István
 1936 A kiskunság népi állattartása. Budapest.

Tönnies, Ferdinand

1983 Közösség és társadalom. Budapest.

Varga Gyula

1978 Egy falu az országban. Debrecen.

COMUNITATEA PASTORALĂ, PĂSTORII ÎN SOCIETATEA DIN ALFÖLD

Rezumat

Folosindu-mă de literatura de specialitate și de propriile mele cercetări din regiunile "JÁSZSÁG" și "NAGYKUNSÁG", și din județele "DÉL-HEVEST" și "JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK", voi schița o tematică a lucrării mele:

A. Societatea păstorească este strâns legată de societatea țărănească din satele și orașele de câmpie din ALFÖLD. Numindu-le societăți, subliniez totodată deosebirea puternică dintre acestea.

În cadrul societății din satele și orașele de câmpie evidențiez separat societatea țărănească și comunitatea păstorească, formată tradițional în cadrul societății păstorești și care în literatura de specialitate este cunoscută sub numele de organizație păstorească.

B. Păstoriile au alcătuit o comunitate aparte, izolată, închisă pentru exterior, pe care o caracterizează moștenirea dinastică a meseriei, căsătoria intrinsecă și organizarea muncii în trepte ierarhice.

Anumite cunoștințe care s-au păstrat în cadrul familiilor, precum și valorificarea averii au dat rangul familiei.

C. Pînă la sfîrșitul secolului al XVIII-lea comunitatea orașelor, cu ajutorul magistratului, tocmeau păstoriile în ziua de Sf. Gheorghe.

Modul de viață: trăind în condiții vitrege și oarecum izolate de comunitățile țărănești îmbughezite și de societatea orașelor de câmpie, distanța în plan social devine mai însemnată.

În schimb, acolo unde domină păstoritul local, păstorul fiind legat de sat, are legături nu numai cu societatea dar și cu comunitatea.

LES BERGERS DANS LA SOCIÉTÉ D'ALFÖLD

Résumé

En me servant de la littérature de spécialité et de mes propres recherches, des régions de: "JÁSZSÁG" et "NAGYKUNSÁG" et des départements "DÉL-HEVEST" et "JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK", j'ebaucherais un thème de mon ouvrage:

A. La société pastorale est étroitement liée à la société paysanne des villages et des ville de la plaine d'Alföld. En les nommant des sociétés je souligne, en même temps, les puissantes différences existantes entre eux.

Dans le cadre de la société des villagest et des villes de plaine, je mets en évidence à part la société paysanne et la communauté pastorale, formée –par tradition – dans le cadre de la société pastorale et qui, dans la littérature de spécialité, est connue sous la dénomination d'organisation pastorale.

B. Les bergers se sont constitués dans une communauté à part, isolée, fermée pour l'exterieur,

qui est caractérisée par l'héritage dynastique du métier, le mariage intrinsèque et l'organisation du travail sur l'échelle hiérarchique.

Certaines connaissances gardées au sein des familles et la valorisation de la fortune ont donné le rang de la famille.

C. Jusqu'à la fin du XVIII-me siècle, la communauté des villes, à l'aide du magistrat, engageaient les bergers au jour de Saint Georges.

Le mode de vie: vivant dans des conditions cruelles et plus au moins isolées des communautés paysannes embourgeoisies et de la société des ville de plaine, la distance sur le plan social devienne plus marquée.

En échange, là où domine le pâturage local, le berger entanté au village, il a des liaisons non seulement avec la société, mais avec la communauté aussi.